

FUNKCJE TEORII PODRĘCZNIKÓW MULTIMEDIALNYCH

WALAT Wojciech, RP

Streszczenie

Przedmiotem badań teorii podręczników multimedialnych jest ogół zjawisk pedagogicznych, jakie wiążą się z procesami pedagogicznymi realizowanymi w związku z takim wspomaganiem rozwoju psychiki wychowanków, aby byli oni w stanie podejmować samodzielnie zadania wynikające z odbioru przekazu medialnego. Przekaz ten wyraża się w uczeniu się najnowszych technologii kształcenia, selektywnym i aktywnym odbiorze treści przekazywanych przez te media oraz w umiejętności współtworzenia i tworzenia programów edukacyjnych.

Słowa kluczowe: teoria pedagogiczna, podręcznik szkolny, multimedia, ICT

THEORY OF FUNCTIONS OF MULTIMEDIA HANDBOOKS

Abstract

The totality of pedagogical phenomena is the object of researchers of theory multimedia handbooks, what join them with processes pedagogical realized in relationship with such aid of development of psyche pupils, to be able to undertake the consequential with receipt of mediumistic transfer tasks individually. This transfer speaks in learning the newest technologies of education, the passed on through the selective and active receipt of content the media's as well as in skill creating of educational program.

Key words: theory of pedagogy, handbook, multimedia, ICT

1. Wprowadzenie

Charakterystycznym względem badań teorii podręcznika multimedialnego jest rozwój wszystkich sfer psychiki wychowanków pod wpływem podejmowanych przez nich działań informatyczno-komunikacyjnych reprezentatywnych dla różnych sposobów przekazu medialnego, a organizowanych dla nich na terenie szkoły (Chráska M., Chrásková M. 2007; Dostál J. 2007).

W polskiej literaturze pedagogicznej, poza nielicznymi, brak jest opracowań syntetycznie ujmujących problematykę teorii podręcznika multimedialnego. Niektórzy badacze wątpią nawet w to, czy jest sensowne mówienie o takiej subdyscyplinie pedagogicznej. Nie oznacza to braku badań tej problematyki, czy także braku publikacji z tego zakresu. Rozproszone wyniki badań nie tyle utrudniają docieranie do nich, ale uniemożliwiają sformułowanie nadrzędnej struktury opartej na jednolitych założeniach teleologicznych, która stałaby się fundamentem dla podejmowania kolejnych badań i uogólniania wyników. Tylko wtedy, gdy określone wyniki badań cząstkowych potrafimy systemowo włączyć w wyniki badań już istniejących, stają się one elementem nauki.

Znaczący, i zauważalny powszechnie, jest obecnie udział technik multimedialnych w życiu każdego człowieka (Kozík T., Depešová J. 2007; Szotkowski R. 2007, Ďuriš M., Stebila J. 2007). Stąd istnieje konieczność określenia tego zespołu zjawisk, który modyfikuje charakter współczesnej cywilizacji, nie bez powodu nazywanej *cywilizacją naukowo-techniczną* lub coraz częściej *cywilizacją informacyjną*.

Teorię podręczników multimedialnych interesuje przede wszystkim człowiek żyjący i pracujący zawodowo, realizujący konkretne zadania zawodowe w różnorodnych warunkach rzeczywistości, korzystający z wyników dotychczasowych działań technicznych, zanurzony w „morzu techniki”, które ciągle zmienia swój skład, zmuszony do podejmowania rozmaitych działań i racjonalnych decyzji, skazany na pośpiech oraz *przymus nowoczesności* (Kropáč J., Kropáčová J. 2007, Pavelka J. 2007).

Cele teorii podręczników multimedialnych wynikające z tak charakteryzowanej problematyki badań można uporządkować zgodnie z wyodrębnianymi w metodologii badań naukowych funkcjami, jakie badania te pełnić powinny.

2. Funkcja opisowa (deskryptywna) teorii podręcznika multimedialnego

Z funkcji opisowej badań naukowych wynika, że teoria podręczników multimedialnych powinna objąć swoim zainteresowaniem między innymi: opis i analizę wszystkich faktów i zjawisk, jakie występują w trakcie wykorzystywania przekazu multimedialnego przez współczesnego człowieka oraz opis zjawisk związanych z przemianami w strukturze multimediów. Interesuje ją ponadto to, co dotyczy opisu zjawisk pedagogicznych powstających w sytuacjach przysposabiania się ludzi do wielostronnego stosowania technologii informacyjnych.

W tym sensie teoria podręczników multimedialnych jest nie tylko teorią deskryptywną, ale także teorią eksplikatywną. Ponadto jest ona teorią przewidyśną, dlatego że określa zasady najskuteczniejszego prowadzenia prac projektowych i preparacyjnych nad systemem kształcenia medialnego w każdym typie szkoły.

3. Funkcja wyjaśniająca (eksplikacyjna) teorii podręcznika multimedialnego

Najważniejsze cele teorii podręczników multimedialnych wynikające z tak charakteryzowanej problematyki ująć można następująco:

- analiza podstawowych zjawisk kulturotwórczych, np. wpływu techniki multimediów na rozwój cywilizacji pod kątem ich skutków dla edukacji medialnej jako dziedziny edukacji ogólnej;
- analiza przemian w procesach przekazu medialnego, w tym analiza osobowościowych skutków tych przemian, a także zjawisk psychicznych występujących w sytuacjach posługiwania się narzędziami medialnymi;
- analiza konsekwencji przemian procesów cywilizacyjnych (a zwłaszcza komunikacyjnych) dla psychiki człowieka, jego wychowania i wykształcenia medialnego;
- opis i analiza mediów, kierunków ich ewolucji i na tej podstawie opracowywanie założeń do programowania procesów kształcenia medialnego;
- wyjaśnianie mechanizmów zmian zachodzących w psychice wychowanków pod wpływem podejmowanych przez nich działań informacyjno-komunikacyjnych; określanie prawidłowości występujących w procesach rozwoju psychofizycznego jako efektu wykorzystywania multimedialnych środków przekazu informacji;
- formułowanie systemu reguł postępowania pedagogicznego w procesach edukacyjnych wspomaganych przez podręczniki multimedialne; opracowanie wytycznych do programowania założeń teleologicznych edukacji medialnej uwzględniających całokształt zjawisk współczesności;
- wypracowywanie procedur operacjonalizacji tych założeń i przeniesienie ich na teren i metodologię doboru treści podręczników multimedialnych;

– wartościowanie istniejących rozwiązań w systemie edukacji medialnej zarówno na poziomie globalnym (np. relacji kształcenie ogólne i zawodowe), jak i konkretnym w zakresie wybranego podsystemu.

4. Funkcja prakseologiczna teorii podręcznika multimedialnego

Pełnienie przez teorię podręcznika multimedialnego funkcji prakseologicznej badań naukowych pozwala zakładać, że do jej zadań należeć powinno między innymi:

- opracowywanie na tej podstawie założeń do programowania procesów uczenia się i nauczania z wykorzystaniem podręczników multimedialnych;
- formułowanie systemu reguł postępowania pedagogicznego w procesach edukacji medialnej;
- opracowanie wytycznych do programowania założeń teleologicznych edukacji medialnej; wypracowywanie procedur operacjonalizacji tych założeń i przeniesienie ich na teren i metodologię doboru treści edukacji medialnej.

5. Funkcja wartościująca teorii podręcznika multimedialnego

Teoria podręczników multimedialnych powinna także podejmować zadania związane z potrzebą wartościowania interesujących ją zjawisk. Dlatego między innymi interesują ją:

- wartościowanie istniejących rozwiązań w systemie edukacji medialnej zarówno na poziomie globalnym (np. relacji z edukacją ogólną na różnych etapach), jak i konkretnym w zakresie wybranego podsystemu;
- badanie efektywności zewnętrznej systemu kształcenia, doksztalcenia i doskonalenia uczniów z wykorzystaniem podręczników multimedialnych. W tym zakresie interesuje ją badanie nie tylko sprawności szkolnej podręczników, ale także badanie ich sprawności potencjalnej (możliwej do osiągnięcia w pewnych warunkach), badanie pozaszkolnego wykorzystania podręczników itp.;
- badania porównawcze (komparatystyczne) stanowiące przedmiot zainteresowań teorii podręczników multimedialnych powinny umożliwiać wypracowywanie wniosków dla ukierunkowania prac projektowych nad nowymi rozwiązaniami w warunkach polskich.

6. Funkcja prognostyczna (prospektywna) teorii podręcznika multimedialnego

Teoria podręczników multimedialnych nie może pomijać swoich zadań wynikających z funkcji prognostycznej badań naukowych. Wszak również prognozowanie należy do działalności naukowej. Dlatego między innymi powinna podejmować:

- zadania w zakresie określania przemian w teleologii medialnej;
- analizę przemian cywilizacyjnych i kulturowych w celu opracowania wytycznych do projektowania zmian w strukturze i komponentach składowych systemu edukacji medialnej;
- zadania z zakresu projektowania dydaktycznego zarówno w skali mikro (procesu dydaktycznego konkretnego przedmiotu szkolnego), jak też w skali makro, czyli w odniesieniu do systemu edukacji medialnej.

Podsumowanie

Chociaż celem utylitarnym niniejszego opracowania jest przede wszystkim systematyzacja problematyki, która ułatwi modelowanie podręczników multimedialnych, nie jest to jednak cel teorii podręczników multimedialnych. Ta

bowiem, będąc teorią pedagogiczną, powinna zmierzać do formułowania twierdzeń prakseologicznych, wskazujących, jak powinien działać nauczyciel stosujący podręcznik multimedialny. Twierdzenia te oparte być muszą na dokładnym określeniu, opisanu, a także poznaniu, a przez to na zrozumieniu głównych zjawisk rzeczywistości, w jakiej przyjdzie podejmować i realizować swoją pracę nauczycielowi współczesnej szkoły. Są to zadania wynikające z deskryptywnej funkcji teorii podręcznika multimedialnego.

Literatura

- Chráska M., Chrásková M., *Postoje žáků různých typů středních škol k osobnímu počítači* [w:] *Technika – informatyka – edukacja. Teoretyczne i praktyczne problemy edukacji informatycznej*. Supplement. Rzeszow 2007, s. 17 – 27, ISBN 978-83-88845-94-9.
- Dostál J., *Rozvoj Celoživotního vzdělávání učitelů v oblasti využívání Počítače ve vzdělávání* [w:] *Technika – informatyka – edukacja. Teoretyczne i praktyczne problemy edukacji informatycznej*. Tom VIII. Rzeszow 2007, s. 208 – 212, ISBN 978-83-88845-91-8.
- Đuriš M., Stebila J., *Úvod k pedagogickému experimentu – Overenie multimedialneho CD vo vyučovaní technickej výchovy na II. stupni základnej školy* [w:] *Technika – informatyka – edukacja. Teoretyczne i praktyczne problemy edukacji informatycznej*. Tom VII. Rzeszow 2007, s. 117 – 122, ISBN 978-83-88845-90-1.
- Kozík T., Depešová J., *Projekt a realizácia modelu videokonferenčného systému v pedagogickej praxi* [w:] *Technika – informatyka – edukacja. Teoretyczne i praktyczne problemy edukacji informatycznej*. Tom VIII. Rzeszow 2007, s. 53 – 58, ISBN 978-83-88845-91-8.
- Kropáč J., Kropáčová J., *Rozpracování kompetencí v technickém a v odborném vzdělávání* [w:] *Technika – informatyka – edukacja. Teoretyczne i praktyczne problemy edukacji informatycznej*. Tom VII. Rzeszow 2007, s. 99 – 104, ISBN 978-83-88845-90-1.
- Pavelka J., *Vzdelávanie k technike a technológiám a multimedialne didaktické programy* [w:] *Technika – informatyka – edukacja. Teoretyczne i praktyczne problemy edukacji informatycznej*. Tom VIII. Rzeszow 2007, s. 101 – 107, ISBN 978-83-88845-91-8.
- Szotkowski R., *Počítač ve výuce. Modernizace vysokoškolské výuky technických předmětů*. Hradec Králové 2007, s. 93 – 96, ISBN 978-80-7041-776-8.
- Walat W., *Modelowanie podręczników techniki-informatyki*. Wydanie II, Wyd. UR, Rzeszów 2006, ISBN 83-7338-004-3.

Lektorował: Dr Waldemar Lib

Adres:

Dr Wojciech WALAT

Uniwersytet Rzeszowski, Instytut Techniki, ul. Rejtana 16A, 35-310 Rzeszów,
tel. (017) 872-11-90, e-mail: walat@univ.rzeszow.pl